

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprovet *Saga och sanning*, vt 2008 (gymnasiet och komvux)

Lärarenkäten efter vårterminens kursprov *Saga och sanning* har besvarats av 938 lärare. Av dem undervisar 91 % i ungdomsgymnasiet och 6 % på komvux. Det är ungefär samma fördelning som tidigare terminer. Drygt 4 % av lärarna undervisar i kursen Svenska som andraspråk B. Beräkningarna nedan baseras på 938 enkäter om inget annat anges.

Fråga 1–3: Synpunkter på provets innehåll och utskick

Av de svarande lärarna anger 77 % att de är nöjda med provet som helhet. Temat beskrivs som varierat, engagerande och relevant för eleverna. ”Temat ligger helt rätt i tiden” skriver en lärare. Dock svarade 17 % att provet som helhet inte var så bra. ”Det var svårt för byggeleverna att hitta någonting att relatera till” och ”[temat] ligger långt ifrån killarnas intressesfär” är några av de mindre positiva kommentarerna på vårens tema.

Från och med höstterminen 2007 skickas provmaterialet ut till skolorna i två omgångar för att öka säkerheten kring provet. Sex veckor före delprov B får skolorna texthäfte, cd och information inför det muntliga provet. En till två veckor innan delprov B kommer uppgifterna till det skriftliga provet och bedömningsanvisningar. Hela 72 % tycker att utskicket i två omgångar fungerade bra, men 12 % tycker inte att det gjorde det. De som är negativa uppger ofta att de inte nåtts av informationen om förändringen av provets upplägg och utskick och därför anser de att materialet kom för sent.

Nytt sedan höstterminen 2007 är också att kursprovet består av endast två delprov, ett muntligt och ett skriftligt. Av enkätsvaren framgår att 78 % anser att förändringen är positiv, framförallt på grund av att det gör provet mindre krävande både för elever och för lärare. Många anser att det räcker med en skrivuppgift och att den tidigare A-delen inte var så bra. Andra lärare skriver att provet upplevs mer som en helhet nu och att det är positivt att muntliga färdigheter uppvärderas i och med att det muntliga provet väger tyngre i det sammanvägda provbetyget än tidigare. Dessutom påpekar många lärare att den nya A-delens pm leder till ett mer processinriktat lärande och att det påverkar eleverna positivt.

Av de 12 % som anser att förändringen är negativ uppger vissa att de saknar den gamla A-delen som förberedde eleverna inför den mer omfattande skrivuppgiften och kunde väga upp om en elev misslyckades med den stora skrivuppgiften men lyckades bra med de två andra delproven. Flera har också synpunkter på hur det nya muntliga delprovet är utformat. Den vanligaste åsikten är att uppgiften är alltför styrd nu jämfört med tidigare. Ett antal lärare uppger också att den nya uppgiften upplevs som konstruerad och att det därför inte blir en naturlig talsituation för eleverna. För ytterligare information om lärares åsikter kring det muntliga provet, se fråga 10–13.

Fråga 4–6: Lärarinformation (det gröna häftet)

Hela 93 % av lärarna tycker att informationen i det gröna häftet är bra. Häftet upplevs som tydligt och lätt att hitta i. Några nyutexaminerade lärare påpekar att de klarat sig nästan helt själva enbart med det gröna häftet som stöd. Andra berömmar upplägget och strukturen i informationshäftet. Dock anser 4 % att informationen inte är så bra. Det som framförallt efterlyses är ytterligare information kring det muntliga provet och vad som händer när en elev inte följer instruktionerna beträffande pm:et eller talets längd.

I likhet med tidigare terminer använder de flesta lärarna kopieringsunderlaget som förberedelse inför de två delproven. Mest populärt var *Förslag till infallsvinklar för det muntliga provet* som hela 94 % har använt i sina förberedelser. *Hur gör man? – Skrivråd och Elevens pm – två fungerande lösningar* har använts av 92 % av lärarna. Över 80 % har använt resten av materialet.

Det är inte lika självklart att använda cd:n med texthäftet som en del av förberedelsearbetet. Endast 23 % uppger att hela klassen har lyssnat på den, medan 29 % har använt den med ett begränsat antal elever. När det gäller elever i behov av särskilt stöd uppger de flesta lärare att cd:n är en av anpassningarna som har gjorts för eleven. (Se även Andra aspekter på provet, fråga 18.) Hela 42 % uppger att de inte använt cd:n över huvud taget i sina förberedelser.

Fråga 7–9: Texthäftet

Andelen skolor som köper texthäftena fortsätter att vara hög. Så många som 95 % av skolorna har köpt häftena medan 3 % har kopierat dem. Resterande 2 % har inte lämnat något svar på frågan eller uppger att de köpt in ett antal prov och kopierat resten.

Bilderna i texthäftet är enligt 39 % av lärarna välvalda och enligt 55 % ganska bra. Endast 3 % finner dem olämpliga.

En sammanställning av lärarnas åsikter om texternas lämplighet för eleverna på det program som läraren undervisar, redovisas i tabell 1.

Tabell 1. Hur bedömer du texterna i häftet för dina elever?

Sida	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
3 Den vandrande krukkan	60	37	3
4 Fjäderorm och Huracan	68	30	2
6 Big Bang	69	28	2
7 Det eviga	34	51	15
8 Om att inte få Nobelpriset	50	37	13
10 Gullivers resor	61	34	5
12 Allt är ett misstag	47	47	6
13 Expressen och pressetiken	86	14	>1
14 Katharina Blums förlorade heder	47	40	13
16 Rävén och vindruvorna	54	43	4
17 Rävén och rönnbærrene	30	48	21
17 Nödlöggen	58	40	2
18 Djurfarmen	75	23	2
20 Misären som säljer	80	19	1
22 Lasermannen	64	32	4
24 Så ljuger vi om vår otrohet	66	31	3
24 Förlorade skatteintäkter	48	48	5
25 Ungdomar döms oftare för mened	87	13	>1
26 Prinsessan som aldrig blev svarslös	50	43	7
28 Världens mysterier	41	50	9
30 Vålgjort och mörkt ångande drama	37	55	8

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga 938 enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

Samtliga texter i häftet bedöms som *välvalda* eller *ganska bra* av en majoritet av lärarna. Artiklarna *Ungdomar döms oftare för mened* och *Expressen och pressetiken* tycker 87 respektive 86 % var välvalda och mindre än 1 % svarar att de är olämpliga. De texter som flest lärare finner olämpliga är *Det eviga* (15 %), *Om att inte få Nobelpriset* och *Katharina Blums förlorade heder* (13 %)

Fråga 10–13: Delprov A: muntligt prov

Av de svarande lärarna uppger 72 % att det muntliga provet gick bra i deras klasser. Många har kommenterat frågan och de flesta lärarna menar att det lyckade resultatet beror på att eleverna varit väl förberedda och att de är vana vid att hålla tal. Många lyfter också fram pm:et som en av anledningarna till att eleverna klarade provet bra, då det gjorde att de förberedde sig väl och blev tvungna att strukturera sina tal. Även uppgiften och årets tema får beröm.

Endast 19 % svarar att det muntliga provet inte gick så bra. Av dem som lämnat kommentarer anser många att det beror på att uppgiften är alltför styrd jämfört med det tidigare muntliga provet. Detta gjorde att många tal blev ganska lika varandra och därmed tråkiga att lyssna på. Flera skriver också att eleverna hade svårt att få till relevanta kopplingar mellan den text och den bild de hade valt. Andra lärare uppger istället att det dåliga resultatet beror på att eleverna är blyga, att de inte tycker om muntliga framföranden eller att de inte har tagit uppgiften på allvar. Bara 6 % av lärarna besvarar inte frågan. Övriga 3 % svarar att provet gick både bra och inte så bra.

Bedömningsunderlaget för det muntliga provet hade 49 % av lärarna stor nytta av och 46 % viss nytta av. Kraven som ställs för respektive betyg upplevs som rimliga och relevanta av det stora flertalet lärare. Några lärare lyfter fram att det är svårt att betygssätta tal och andra anser att kraven för att nå G är alldeles för låga. Endast 2 % svarar emellertid att de inte hade någon nytta av bedömningsunderlaget.

Uppgiften att skriva ett pm inför det muntliga provet är ny sedan höstterminen 2007 och är en av de saker lärarna är mest oense om. På frågan ”Hur fungerade det för eleverna att skriva pm i anslutning till det muntliga provet?” svarar 68 % av lärarna att det fungerade bra. De vanligaste kommentarerna är att pm:et gör att eleverna förbereder sig och att det hjälper dem att strukturera sina tal. Många skriver också att kopieringsunderlagen med exempel på hur ett pm kan se ut var till stor hjälp för eleverna och att anvisningarna upplevdes som tydliga. Ett fåtal lägger dock till att pm:et egentligen är överflödigt eller att det skulle vara bättre om eleverna skrev ett talmanus.

På samma fråga som ovan uppger endast 23 % att det inte fungerade bra att skriva pm. Här pekar kommentarerna i många olika riktningar. De vanligaste är att eleverna tyckte att det var svårt att skriva pm, att förstå instruktionen och vad som menas med ”infallsvinkel”. Ett antal lärare skriver att eleverna inte tog uppgiften på allvar och inte förstod varför de skulle skriva något som ändå inte betygssätts. Några lärare tar själva på sig skulden för att det inte fungerat så bra då de skriver att modellen är ny och ovan för dem och att de därför inte har varit tillräckligt tydliga i sina instruktioner till eleverna.

Fråga 14–16: Delprov B: skriftligt prov

En sammanställning av lärarnas åsikter om skrivuppgifternas lämplighet för eleverna på det program som läraren undervisar, redovisas i tabell 2.

Tabell 2. Hur bedömer du skrivuppgifterna för dina elever?

	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
B1 Sagan som pekpinne (essä)	53	42	5
B2 Sagans underbara värld (krönika)	64	35	2
B3 Tidlösa typer (manus)	42	48	10
B4 ”intet förtiga, tillägga eller förändra”(debattinlägg)	76	22	2
B5 På heder och samvete (artikel)	72	27	2
B6 På riktigt (brev)	60	37	3
B7 En höna av en fjäder (debattinlägg)	72	25	2
B8 Allegori – en förtäckt samhällsskildring (essä)	44	44	13
B9 Världens uppkomst (radiomanus)	67	30	3

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga (938) enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen

Mest uppskattad av skrivuppgifterna är debattinlägget *Intet förtiga, tillägga eller förändra* som 76 % av lärarna tycker är välvald. Nästan lika omtyckta är artikeln *På heder och samvete* och debattinlägget *En höna av en fjäder?* som båda får omdömet välvalda av 72 % av lärarna. I ämnesinstruktionerna till *Intet förtiga, tillägga eller förändra* och *På heder och samvete* dryftas problemet med människors oärlighet, och ämnet moral är centralt. I dessa två skrivuppgifter passar det bra att hänvisa till texthäftets tidningsartikel *Ungdomar döms oftare för mened* som också är den text som flest lärare ansåg vara välvald för just deras elever (se ovan).

Essän *Allegori – en förtäckt samhällsskildring* är minst uppskattad. 44 % anser att den är välvald, 44 % att den är ganska bra och 13 % att den är olämplig. Att skriva en essä är svårt för många elever och det är kanske därför det finns lärare som bedömer uppgiften som olämplig för sina elever. Liknande resultat får manuset *Tidlösa typer* som 42 % tycker är välvald, 48 % ganska bra och 10 % bedömer som olämplig för de egna eleverna. Denna uppgift kräver en analys, vilket verkar vara något som många gymnasieelever tycker är svårt. Kanske kan det vara så att lärarna bedömer uppgiften som svår för de egna eleverna och därmed bedömer uppgiften som olämplig.

Bedömningsunderlaget till det skriftliga provet är till stor nytta enligt 75 % av lärarna och till viss nytta enligt 24 %. Mindre än 1 % av lärarna anser att de inte har någon nytta av det alls.

Svårbedömda elevlösningar medbedöms på 46 % av skolorna och diskuteras med kollega av 16 % av lärarna. 14 % uppger att de sambedömer alla elevlösningar, medan 9 % av lärarna bedömer texterna helt ensamma. Endast 6 % svarar att en annan lärare har bedömt texterna och 2 % att man löser rättningen på annat sätt på skolan eller kombinerar de tidigare nämnda sätten.

Fråga 17–18: Andra aspekter på provet

Anm. Procentsatsen har beräknats på de 209 svar som registrerats på fråga 17.

På frågan ”Ger provets olika delar det stöd du behöver för bedömning av elever som läser svenska som andraspråk?” uppger 31 % av de 209 svarande lärarna att det ger det stöd de behöver och 61 % att det i viss mån ger det stöd de behöver. Resterande 8 % anser inte att provets olika delar ger dem det stöd de behöver för att kunna bedöma de elever som läser svenska som andraspråk.

De flesta lärare med elever i behov av särskilt stöd uppger att eleverna får använda cd:n med texterna inlästa och att de får längre skrivtid. Andra vanliga anpassningar är att eleverna får skriva på dator, att de gör provet i en annan sal eller hos speciallärare/specialpedagog.

Fråga 19–20: Kursprovet och kursplanen

I enkäten finns varje termin frågor om kursprovet i relation till ämnessynen i kursplanen, betygskriterier, innehåll och slutbetyg. Lärarnas synpunkter för vårterminen 2008 redovisas i tabell 3.

Tabell 3. *Fördelning av lärares synpunkter på kursprovet i Svenska och Svenska som andraspråk B, vt -08.*

I vilken utsträckning anser du att kursprovet ...	I mycket stor utsträckning (%)	I ganska stor utsträckning (%)	I ganska liten utsträckning (%)	I mycket liten utsträckning/Ingen utsträckning alls (%)
... speglar ämnessynen i kursplanen?	20	65	10	>1
... påverkar din tolkning av kursplanens mål och betygskriterier?	10	61	23	2
... påverkar de arbetsformer du använder i undervisningen?	8	56	30	3
... påverkar det innehåll – i betydelsen delmål och delfärdigheter etc. – som tas upp i undervisningen?	11	64	20	1
... påverkar vilket slutbetyg du ger enskilda elever?	2	60	29	1

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga (938) enkäter. Procentsatserna för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

I likhet med tidigare terminer är svaret *i ganska stor utsträckning* det vanligaste på samtliga fem delfrågor.

Övriga kommentarer

Många lärare har fått personliga svar på de kommentarer de ger i enkäterna. Vi har dock inte möjlighet att besvara alla. I stället redovisas några återkommande kommentarer här.

Flertalet lärare anser att det nationella provet är en del av bedömningsunderlaget tillsammans med övrigt som eleven presterat under B-kursen men att lärarens egen bedömning av elevernas färdigheter i svenska språket ofta överensstämmer med provresultatet. ”Det är betryggande att se att ens egen bedömning överensstämmer med resultaten i det nationella provet” skriver en lärare.

Andra lärare anser inte att kursprovet testar alla mål i kursplanen. Många vill se mer litteraturhistoria och litteraturanlys i provet, eftersom många menar att kursen Svenska B till

största delen består av detta. Majoriteten av lärarna verkar dock nöjda med provet i dess nuvarande form.

Det nationella provet 2007 innehöll flera skrivuppgifter som speciellt riktade sig till elever på yrkesförberedande program, något som då var mycket uppskattat av många yrkeslärare. Även i år är lärarna på dessa program nöjda. ”Årets tema och prov passade mina FP-elever perfekt” skriver en lärare. Flera liknande kommentarer finns att hitta i det inskickade enkätmaterial, men det finns också de lärare som menar att det nationella provet är orättvist mot elever på yrkesförberedande program. Tyvärr verkar dessutom några lärare på de programmen uppleva det nationella provet som mer stressande än andra lärare, då det ofta sammanfaller med de enskilda skolornas APU-perioder. Detta är ett organisationsproblem som bör kunna lösas på de enskilda skolorna.

En stor andel positiva kommentarer berör provets nya utformning. Flera lärare betonar framför allt lättnaden över minskad arbetsbelastning, och många som upplevde den gamla A-delen som onödig menar att den nya utformningen är mer relevant än den förra. Lärarna anser att det är bra att större fokus ligger på elevernas muntliga framställning, och det processinriktade skrivandet i och med det pm eleverna producerar inför den, hjälper dem att prestera bättre. Flertalet lärare tycker dock att det ställs alldeles för låga krav för G i just den muntliga delen och några undrar över omräkningen från bokstavsbedömning till siffror.

Angående provets struktur och informationen i lärarhäftena är majoriteten av lärarna nöjda, speciellt de nytexaminerade lärarna uppskattar häftenas tydlighet. De allra flesta lärare tycker att cd-skivan med de inlästa texterna och dvd-skivan med bedömningsanvisningar var bra och de anser sig ha haft stor nytta av dem. De kopieringsunderlag som skickas med uppskattas av de allra flesta. Något som flera lärare dock saknar är bedömningsunderlag för just betyget MVG. Flera tycker att mer av materialet bör finnas tillgängligt på nätet eftersom det som publicerades i år var mycket uppskattat.

Sammanfattningsvis kan sägas att lärarna som besvarat enkäten är övervägande positiva till kursprovet. Andelen lärare som inte tycker att provet som helhet är så bra har dock ökat jämfört med föregående terminer. Den kritik som framförs i enkäterna rör ofta förändringen av provets utformning. Vi i provgruppen är tacksamma för alla synpunkter och förslag på förändringar som har inkommit. De är till stor hjälp i vårt fortsatta arbete.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk
FUMS
Box 527
751 20 UPPSALA

Jenny.Berglund@nordiska.uu.se